

Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet
Postboks 8004 Dep,
0030 Oslo

Oslo, 11. oktober 2012

Høringsuttalelse NOU 2012:12, Ventetid – et spørsmål om tillit

KOMM - sertifiserte kommunikasjonsbyråer organiserer ca. 20 av Norges ledende kommunikasjonsbyråer. KOMM er medlem av NHO-foreningen Abelia og er deres bransjeforening for kommunikasjon. Våre medlemsbyråer dekker de aller fleste tjenester som inngår i kommunikasjonsbegrepet. Bredden i bransjens tjenestespekter er betydelig større enn det den offentlige debatten om "politikeroverganger" ofte gir inntrykk av.

Innledning

Vi har derfor med interesse gjennomgått rapporten NOU 2012:12, Ventetid – et spørsmål om tillit. Vi merker oss at utvalget fikk i oppgave å gjennomgå dagens regler og svare på om de hadde virket, og virker etter sin hensikt. Slik vi leser rapporten konkluderer utvalget med at ordningen slik den er i dag fungerer etter hensikten. Utvalget trekker fram en overgang fra Statsministerens kontor til kommunikasjonsbransjen som problematisk, men peker selv på at praksis er strammet inn slik at den ble tilfredsstillende etter dette.

Vi i kommunikasjonsbransjen er sterk tilhenger av retningslinjer og regelsett som sikrer tilliten til forvaltningen og ryddighet i overgangen mellom ulike roller i samfunnet. Ingen er tjent med usikkerhet rundt dette, kanskje aller minst de kundene vi representerer. Med utgangspunkt i at dagens regler allerede et sterkt inngripende i forhold til den enkeltes frihet til å velge arbeid, at utvalget ikke har lagt fram dokumentasjon for at dagens regler ikke er tilstrekkelige samt at utvalget selv uttaler; *"Etter utvalgets mening har Karanteneutvalget stort sett utviklet en hensiktsmessig praksis innenfor de rammer som gjeldende retningslinjer setter"*, finner vi det påfallende at utvalget har valgt å legge fram forslag til skjerpede regler samt foreslår å innføre forbud for enkelte aktiviteter.

Sammendrag

Utvalget fikk i oppgave å gjennomgå erfaringene knyttet til regjeringens karantenerregler, og skulle se på retningslinjene for karantene og saksforbud i de tre settene med retningslinjer; ett for politikere som går over til stilling utenfor statsforvaltningen, ett for politikere som går til stilling i departementene, og ett for embets- og tjenestemenn som går til stilling utenfor statsforvaltningen. Utvalget avga sin innstilling gjennom NOU 2012:12.

Når det gjelder overgang fra stilling som statsråd, statssekretær eller politisk rådgiver, foreslår utvalget enkelte skjerpelse i forhold til dagens regler. Flertallet i utvalget foreslår å videreføre dagens maksimalgrense på seks mnd, men vil kalle dette ventetid, ikke karantene. Ut over dette kan det ilegges et saksforbud på ytterligere 6 måneder. Reglene for saksforbud foreslås utvidet og skjerpet i forhold til dagens regler til å gjelde hele departementets arbeidsfelt. Mindretallet foreslår at det kan ilegges 12 måneders ventetid.

Utvalget foreslår videre at det ilegges et tidsbestemt forbud for statsråder, statssekretærer, og politiske rådgivere til å drive lobbyvirksomhet. Dette skal også gjelde øverste ledelse i statsforvaltningen. Forbudet for politikere skal gjelde mot direkte kontakt overfor regjering og departement for de øvrige mot departementene.

Utvalget foreslår ingen endringer i reglene for overgang fra politisk stilling til stilling i departementene. Videre peker utvalget på at det vil være riktig med regler for ventetid for visse stillinger til statsforvaltningen utenfor departementene.

Når det gjelder regler for ventetid for overgang fra administrative stillinger til det private næringsliv foreslår utvalget at det tas inn en generell adgang til å ilegge ventetid for departementsråder, assisterende departementsråder og ekspedisjonssjefer. For øvrige stillinger foreslås det at det i tilsetningsbrevene tas inn et forbehold om at det kan vurderes om slikt skal ilegges.

Utvalget peker på betydningen av å opprettholde tilliten til forvaltningen, og betydningen av å inneha denne type virkemidler i den sammenhengen. Utvalget gjør en kort vurdering av forholdsmessigheten mellom hvor inngripende dette er overfor de som vil kunne ilegges ventetid, evt. saksforbud og tidsbestemt forbud og det som ønskes oppnådd. Utvalget konkluderer med at inngrepene ikke er urimelige. Det skal legges til at det særlig er i forhold til politikerne dette vurderes, da de ved fratredelse av en politisk posisjon ikke har noen beskyttelse ift. Arbeidsmiljøloven. I praksis må de forlate en stilling på dagen.

Generelt

Det er lett å slutte seg til de hensyn som ligger til grunn for dagens regler om karantene for politikere knyttet til regjeringssystemet, og andre departementsansattes overgang til stillinger i det private næringsliv og/eller en annen stilling i det offentlige. Det er viktig at tilliten til forvaltningen opprettholdes og at ikke eventuelle overganger fra det offentlige til det private bidrar til å svekke denne tilliten eller tilliten til den politiske system. Slik sett må det være grunnlag for å hevde at reglene slik de er i dag, har fungert etter hensikten. Samtidig er det liten tvil om at reglene gir grunnlag for en betydelig inngripen i handlefriheten i forhold til de enkeltpersoner som omfattes av dette regelverket.

Det må så langt det er mulig tilstrebes forholdsmessighet mellom formålet med bestemmelsene og graden av inngripen i forhold til den enkelte. Det bør være en betydelig grad av forutsigbarhet for de politikerne som omfattes eller vil kunne komme til å bli omfattet av reglene. Det bør også være en betydelig grad av forutsigbarhet for offentligheten i forhold til hvordan en statsråd, statssekretær eller politisk rådgiver vil bli håndtert etter sin avgang. Derfor er det også viktig at reglene, og praktiseringen av disse, ikke virker diskriminerende i forhold til enkelte næringer eller enkeltoverganger. Dette er viktig i et rekrutteringsperspektiv til denne type stillinger at usikkerhet rundt tiden etter en slik oppgave ikke vil kunne være en betydelig barriere for enkelte til takke ja til en slik jobb. Utvalget skriver i rapporten;

"Det er en konsekvens av det demokratiske styresettet og det parlamentariske systemet at det skjer en jevnlig utskifting i politiske stillinger i departementene. Den som går ut av en politisk stilling, må i mange tilfelle søke eller gjeninntre i en ordinær stilling utenfor politikken."

Samfunnet trenger med andre ord en god tilvekst på høyt kvalifiserte og motiverte personer til denne type oppgaver, og det er viktig at det kan rekrutteres bredt fra alle områder i samfunnet. Det er derfor viktig at det ikke etableres regler som gjør denne rekrutteringen vanskelig.

Utvalget drøfter betydningen av kompetanseoverføring i dagens samfunn, og drøfter i noen grad hvilke hensyn som skal tas til den enkelte og skriver;

"Når de særlige kvalifikasjonene knytter seg til vedkommendes erfaring fra en stilling i statsforvaltningen, kan det likevel spørres hvor tungt hensynet til den enkelte veier. Tilsetting i offentlig forvaltning har jo ikke som sitt formål å gi vedkommende bedre kvalifikasjoner for senere tilsetting i privat sektor."

I motsetning til hva utvalget tilsynelatende måtte mene, vil vi hevde at alle bransjer bør se nytten av kompetanseoverføring mellom alle lag i samfunnet, mellom de ulike deler av forvaltningen, mellom forvaltningen og det private og mellom det private næringsliv. Vi har så langt forstått regjeringen slik at kompetansebygging er viktig. Isolert sett bør enhver kompetanseoverføring støttes. Det må kunne påpekes at det virker fremmed og kanskje noe søkt at utvalget bruker et slikt argument for å rettferdiggjøre en til dels svært inngående inngripen i den enkeltes frihet til å velge arbeid.

Likebehandling av bransjer og organisasjonsformer

Vi har merket oss at utvalget kort drøfter ulike overganger til ulike bransjer eller organisasjonsformer. Vi synes ikke drøftingene er overbevisende. Selv om utvalget er innom dette, merker vi oss at vår egen bransje har en oppgave i å fortelle om bredde i virksomheten vår. Vi merker oss også at utvalget i mindre grad drøfter i hvilken grad profesjonaliseringen av frivilligheten har ført til endringer i hvordan frivilligheten er organisert og at de fremstår mer lik det øvrige næringslivet.

Vi trekker dette fram fordi vi mener det er av avgjørende viktig at det blir større likhet mellom hvordan ulike overganger behandles, og vi vil advare sterkt mot regler som innebærer en forskjellsbehandling av enkeltbransjer som vår egen. Utvalget peker ved flere anledninger på overganger til kommunikasjonsbransjen og argumenterer med at man i de enkelte tilfeller ikke vet hvem de representerer som særlig problematisk.

”Det ligger i dette at vurderingen vil falle forskjellig ut avhengig av hvilken karakter den nye stillingen eller virksomheten har. Overgang til en stilling i enkelte bransjer – særlig kommunikasjons-, advokat- og konsulentbransjene – kan by på en særlig utfordring i vurderingen, fordi det her ofte er uklart hvilke interesser politikeren kommer til å fremme i sin nye stilling, og hvem det vil være på vegne av”.

Det er påfallende hvor stor vekt det legges på dette forholdet, dels fordi det sjelden vil være tilfelle og dels fordi saken det dreier seg om vil være kjent og følgelig da også hvilke problemer og interesser som drøftes.

Dernest synes vi utvalget i overraskende liten grad drøfter den enkeltes integritet. Både mottagerens og ”påvirkerens”. Alle disse personene dette regelverket er ment å skulle omhandle er personer som har innehatt, eller innehar, høyt betrodde stillinger. Dette i kraft av sin integritet og sin lojalitet. Mange har sittet i stillingene i flere år, hvilket ville vært umulig om de ikke var seg sitt ansvar bevisst. At de etter å ha forlatt en statsrådpost, statssekretærstilling med videre skulle gjennomleve et etisk og moralsk forfall er ikke sannsynlig, og det er heller ikke ført argumentasjon eller dokumentasjon for at dette er en problemstilling. Dette bør derfor tillegges vekt både ved utforming av regelsett og ved en senere praktisering av disse. KOMM har i tillegg et eget etisk regelverk, "Råd giverplakaten", som alle medlemsbyråer og deres medarbeidere er forpliktet til å følge. Dette bør også vekstlegges i denne forbindelse.

Kompensasjon ved ventetid

Dette ligger utenfor hva bransjen uttaler seg spesielt om, men det er interessant ut fra hvilke regler andre deler av samfunnslivet måtte etablere. Utvalget er samlet enige om at det skal gis full lønn lik den stillingen man går fra om ventetiden er inntil 6 mnd. Mindretallet i utvalget mener det skal kunne gis ventetid til inntil 12 mnd., men imidlertid at det da ikke skal gis kompensasjon fra ventetid ut over 6 mnd. Dersom deres argumentasjon i dette tilfellet gir uttrykk for deres tilnærming til de øvrige problemstillingene som er tatt opp i rapporten, er den verdt å merke seg;

"I prinsippet kan dette gi en fratrudd politiker mulighet for å sikre seg fortsatt lønn ved å søke en stilling som utløser karantene. Det er imidlertid lite heldig at noen ved å søke en stilling som vedkommende inntil videre ikke bør tiltre, kan skaffe seg en betingelsesløs fortsatt inntekt. En slik mulighet kan sette ordningen i miskreditt og svekke tilliten til det politiske system."

Vi finner ikke grunn til øvrig kommentar.

Konklusjon

KOMM er ikke avvisende til at det vil kunne være riktig med noen endringer i forhold til dagens regelverk, og vi vil igjen peke på betydningen av at det er et regelverk som gir forutsigbarhet for alle involverte. Det må ikke bli slik at vi får regler på dette området som vil virke hemmende på muligheten for å kunne rekruttere bredt til viktige stillinger i samfunnet. Regjeringssystemet må kunne hente inn og rekruttere fra alle deler av samfunnssystemet og de som blir valgt må kunne gå til en slik stilling uten å være usikker på hvor de står når de en dag må slutte. En slik usikkerhet vil i tillegg kunne skape grunnlag for at enkelte gjør taktiske vurderinger. Da vil reglene ha virket mot sin hensikt.

Vi vil anbefale at man får på plass en regel om at alle som har vært statsråd, statssekretær eller politisk rådgiver i ett år eller mer, kan selvsagt være kortere tid, vil bli ilagt seks måneders ventetid og de vil opprettholde lønnen i stillingen. Om de ønsker en kortere ventetid må de søke om det, og det skal da vurderes i de tilfellene. En slik regel vil gi forutsigbarhet til alle involverte, også for fremtidige arbeidsgivere.

Vi mener saksforbudet bør avgrenses til å gjelde mer spesifikke saker, anskaffelser og lignende. Det er i dag regler om taushetsplikt og habilitet for aktørene på begge sider. Det er ikke dokumentert at disse reglene ikke virker etter sin hensikt. Slik reglene om saksforbud nå er foreslått av utvalget vil de kunne virke kunstige, vanskelige å kontrollere, og kanskje også i noen tilfeller mot sin hensikt. Det er viktig å ha gode regler, gode retningslinjer og ordnede forhold mellom de ulike ledd og oppgaver i samfunnet. Det er likevel viktig å peke på at godt omdømme, god dømmekraft, høy moral, god etikk og høy integritet ikke skapes eller reguleres gjennom lovgivning eller regelverksutforming. Det er personlige egenskaper.

Vennlig hilsen

Styreleder i KOMM – sertifiserte kommunikasjonsbyråer